Krajowe sądy powszechne

Irlandia

W tej części zawarto informacje na temat organizacji sądów powszechnych w Irlandii.

Sądy powszechne

Początki systemu sądownictwa w Irlandii sięgają konstytucji z 1922 r., w której przewidziano utworzenie nowych sądów w miejsce sądów powstałych pod panowaniem administracji brytyjskiej. Nowe sądy utworzono w 1924 r. na mocy ustawy o sądownictwie (Courts of Justice Act) z 1924 r., która ustanowiła podstawę prawną systemu sądownictwa.

Obecnie działające sądy utworzono na mocy ustawy o utworzeniu i ustroju sądów (Courts Establishment and Constitution Act) z 1961 r., zgodnie z art. 34 konstytucji przyjętej przez naród irlandzki w 1937 r. Sąd Apelacyjny (Court of Appeal) utworzono w dniu 29 października 2014 r. w następstwie referendum przeprowadzonego w 2013 r.

Art. 34–37 konstytucji dotyczą ogólnie sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Art. 34 ust. 1 stanowi, że „wymiar sprawiedliwości sprawowany jest w sądach utworzonych na mocy ustawy". W konstytucji nakreślono strukturę systemu sądownictwa, wskazując, że składa się on z sądu apelacyjnego najwyższej instancji, tj. Sądu Najwyższego (Supreme Court), Sądu Apelacyjnego (Court of Appeal), właściwego zarówno w sprawach karnych, jak i cywilnych, a także z sądów pierwszej instancji, do których należą: Wysoki Trybunał (High Court), posiadający właściwość ogólną we wszystkich sprawach karnych i cywilnych, oraz sądy o ograniczonej właściwości, tj. sąd okręgowy (*Circuit Court*) i sąd rejonowy (*District Court*), funkcjonujące na szczeblu regionalnym.

Sądy cywilne

Sąd Najwyższy

W dniu 28 października 2014 r., tj. z chwilą wejścia w życie trzydziestej trzeciej poprawki do konstytucji, na mocy której utworzono Sąd Apelacyjny, wprowadzono istotne zmiany we właściwości Sądu Najwyższego do rozpoznawania środków zaskarżenia. Od chwili utworzenia Sądu Apelacyjnego Sąd Najwyższy jest właściwy do rozpoznawania środków zaskarżenia:

a) od orzeczeń Sądu Apelacyjnego, jeżeli Sąd Najwyższy uzna, że przedmiotem orzeczenia jest kwestia o istotnym znaczeniu dla porządku publicznego, lub jeżeli rozpoznanie środka zaskarżenia przez Sąd Najwyższy leży w interesie wymiaru sprawiedliwości; oraz

b) od orzeczeń Wysokiego Trybunału, jeżeli Sąd Najwyższy uzna, że zachodzą wyjątkowe okoliczności uzasadniające wniesienie środka zaskarżenia bezpośrednio do Sądu Najwyższego, czego warunkiem wstępnym jest zajście którejkolwiek z dwóch poniższych przesłanek lub obu tych przesłanek: przedmiotem orzeczenia jest kwestia o istotnym znaczeniu dla porządku publicznego lub wybór takiego trybu postępowania leży w interesie wymiaru sprawiedliwości.

Do rozpoznawania środków zaskarżenia od orzeczeń Wysokiego Trybunału wydawanych w sprawach cywilnych, które przed wprowadzeniem trzydziestej trzeciej poprawki rozpoznawał Sąd Najwyższy, właściwy jest obecnie Sąd Apelacyjny, z wyjątkiem przypadków, w których Sąd Najwyższy dopuścił wniesienie środka zaskarżenia bezpośrednio do Sądu Najwyższego, uznawszy, że zachodzą przesłanki wymienione w art. 34 ust. 5 pkt 4 konstytucji. Ponadto zagadnienia prawne, które sądy okręgowe mogły uprzednio przedstawiać do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu (*case stated*), obecnie rozstrzyga Sąd Apelacyjny.

Trzydziesta trzecia poprawka pozostała bez uszczerbku dla właściwości pierwotnej Sądu Najwyższego (*original jurisdiction* – sprawy, w których Sąd Najwyższy działa jako sąd pierwszej i ostatniej instancji), która w rzeczywistości dotyczy funkcji przewidzianej w art. 26 konstytucji. Zgodnie z art. 26 konstytucji Sąd Najwyższy rozstrzyga, czy projekt ustawy (bądź jego dowolny przepis lub dowolne przepisy), przyjęty przez obie izby parlamentu Irlandii (Oireachtas) i przedłożony prezydentowi Irlandii do podpisu przed wejściem w życie, jest niezgodny z konstytucją, jeżeli prezydent zwróci się do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie tej kwestii. Sąd Najwyższy rozstrzyga również kwestię trwałej niezdolności prezydenta do sprawowania urzędu, jeżeli zostanie ona podniesiona.

Sąd ten orzeka zwykle w składzie trzech lub pięciu sędziów, a w wyjątkowych okolicznościach – siedmiu sędziów. Zgodnie z wymogiem przewidzianym w konstytucji w sprawach dotyczących zgodności z konstytucją ustawy przyjętej przez parlament Irlandii Sąd Najwyższy orzeka w składzie co najmniej pięciu sędziów. Wymóg ten ma zastosowanie również wówczas, gdy Sąd Najwyższy orzeka co do zgodności z konstytucją projektu ustawy przyjętego przez parlament Irlandii na wniosek prezydenta Irlandii wystosowany zgodnie z art. 26 konstytucji. Sąd Najwyższy orzeka w składzie co najmniej pięciu sędziów także wówczas, gdy na podstawie art. 12 konstytucji rozstrzyga kwestię trwałej niezdolności prezydenta do sprawowania urzędu. Niektóre wnioski o zarządzenie środków tymczasowych i niektóre wnioski procesowe może rozpoznać Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub jeden z sędziów Sądu Najwyższego.

Sąd Apelacyjny (Court of Appeal)

Sąd Apelacyjny (Court of Appeal) utworzono w dniu 29 października 2014 r. w następstwie referendum przeprowadzonego w 2013 r. Podobnie jak w przypadku pozostałych sądów wyższej instancji zakres właściwości Sądu Apelacyjnego wynika częściowo z konstytucji, a częściowo z innych aktów prawnych. Stanowi on pośredni organ apelacyjny między Wysokim Trybunałem a Sądem Najwyższym.

Sąd Apelacyjny jest właściwy do rozpoznawania środków zaskarżenia od orzeczeń Wysokiego Trybunału wydawanych w sprawach cywilnych, które przed wprowadzeniem trzydziestej trzeciej poprawki rozpoznawał Sąd Najwyższy. Wyjątek stanowią sprawy, w których Sąd Najwyższy dopuścił wniesienie środka zaskarżenia bezpośrednio do Sądu Najwyższego, uznawszy, że zachodzą przesłanki wymienione w art. 34 ust. 5 pkt 4 konstytucji. Sąd Apelacyjny rozpoznaje skargi konstytucyjne wnoszone przez uczestników postępowań prowadzonych przez Wysoki Trybunał. Konstytucja zabrania przyjmowania przepisów, które ograniczałyby właściwość Sądu Apelacyjnego w tym zakresie.

W skład Sądu Apelacyjnego wchodzą Prezes Sądu Apelacyjnego i dziewięciu zwykłych sędziów. Prezes Sądu Najwyższego i Prezes Wysokiego Trybunału zasiadają z urzędu w składzie sędziowskim Sądu Apelacyjnego. Orzeczenia Sądu Apelacyjnego mogą zapadać w izbach w składzie trzech sędziów. Niektóre wnioski o zarządzenie środków tymczasowych i niektóre wnioski procesowe może rozpoznać sam Prezes Sądu Apelacyjnego lub inny wyznaczony przez niego sędzia.

Wysoki Trybunał (High Court)

Zgodnie z konstytucją Wysoki Trybunał ma ogólną właściwość w pierwszej instancji oraz uprawnienia do rozstrzygania wszelkich spraw i kwestii prawnych lub faktycznych – zarówno cywilnych, jak i karnych. Wysoki Trybunał ma wyłączną właściwość w sprawach dotyczących przysposobienia dzieci oraz w

odniesieniu do wniosków o ekstradycję. Właściwość Wysokiego Trybunału obejmuje orzekanie w sprawach dotyczących ważności ustaw w kontekście ich zgodności z konstytucją (z wyjątkiem ustaw skierowanych już do Sądu Najwyższego przez prezydenta Irlandii). Większość spraw w Wysokim Trybunale rozpoznaje jeden sędzia, jednak zgodnie z przepisami niektóre sprawy, np. sprawy o zniesławienie w formie pisemnej, napaść lub bezprawne pozbawienie wolności, rozpoznaje sędzia z udziałem ławy przysięgłych. Sprawy o szczególnym znaczeniu może rozpoznawać dwóch sędziów lub ich większa liczba obradujących jako sąd wydziałowy (*Divisional Court*).

Wysoki Trybunał orzeka jako sąd apelacyjny w sprawach cywilnych, rozpoznając środki zaskarżenia od orzeczeń sądu okręgowego. Oprócz uprawnienia do rozpoznawania środków zaskarżenia od orzeczeń sądów okręgowych w sprawach cywilnych Wysokiemu Trybunałowi przysługuje również uprawnienie do kontroli orzeczeń wszystkich sądów niższej instancji poprzez wydawanie zarządzeń (*prerogative orders*) *mandamus*, *prohibition* i *certiorari* (polecenie spełnienia żądania pozwu, polecenie wstrzymania postępowania w sprawie i polecenie przekazania akt sprawy). Zarządzenia te nie odnoszą się do istoty orzeczeń sądów niższej instancji, lecz do tego, czy sądy te działały w granicach swojej właściwości.

Wysoki Trybunał może wydawać orzeczenia w kwestiach prawnych skierowanych do niego przez sąd rejonowy. Rozpoznaje również wnioski o zwolnienie za poręczeniem majątkowym, w przypadku gdy osobę oskarżono o zabójstwo lub w przypadku gdy oskarżony wnosi o zmianę warunków ustanowionych przez sąd rejonowy.

Wysoki Trybunał obraduje zwykle w Dublinie przy rozpoznawaniu spraw w pierwszej instancji. Odbywa również sesje wyjazdowe w celu rozpoznawania w pierwszej instancji spraw o odszkodowanie za uszkodzenie ciała i uszkodzenie ciała ze skutkiem śmiertelnym. Podczas takich sesji wyjazdowych Wysoki Trybunał obradujący w poszczególnych okręgach sądowych rozpoznaje środki zaskarżenia od orzeczeń sądów okręgowych.

Sąd okręgowy (*Circuit Court*)

Właściwość sądów okręgowych w sprawach cywilnych jest ograniczona, chyba że strony postępowania wyrażą zgodę na zniesienie tego ograniczenia. Właściwość sądów okręgowych ogranicza przede wszystkim wartość przedmiotu sporu, która nie może przekraczać 75 000 euro (60 000 euro w sprawach o odszkodowanie za szkody na osobie).

Sądy okręgowe mają właściwość w sprawach spadkowych oraz w sprawach dotyczących prawa własności nieruchomości lub dzierżawy nieruchomości, gdy wartość nieruchomości podlegająca opodatkowaniu nie przekracza kwoty 253,95 euro. Sądy okręgowe są również właściwe do rozpoznawania spraw z zakresu prawa rodzinnego, w tym spraw o separację sądową, rozwód i unieważnienie małżeństwa, a także środków zaskarżenia od orzeczeń sądu rejonowego.

Sprawy cywilne w sądzie okręgowym rozpoznaje sędzia bez udziału ławy przysięgłych. Sąd ten działa jako sąd apelacyjny od orzeczeń sądu rejonowego zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych. W postępowaniu apelacyjnym sąd bada ponownie okoliczności sprawy, a jego orzeczenie jest ostateczne i nie podlega zaskarżeniu.

Sąd okręgowy jest również właściwy w sprawach dotyczących wniosków o udzielenie nowych licencji na sprzedaż alkoholi wysokoprocentowych w lokalach oraz jest właściwy do rozpoznawania środków zaskarżenia od orzeczeń trybunałów takich jak Trybunał ds. Równości (Equality Tribunal, Office of the Director of Equality Investigations).

Sąd rejonowy (*District Court*)

Sądy rejonowe są właściwe do rozpoznawania określonych spraw na określonym obszarze. W sprawach z zakresu prawa rodzinnego są właściwe do wydawania wyroków zasądzających alimenty, zakazów zbliżania się i nakazów opuszczenia lokalu, wyroków dotyczących prawa pieczy nad dzieckiem i prawa do kontaktów z dzieckiem oraz wyroków ustalających ojcostwo.

Sądy rejonowe są właściwe do rozpoznawania spraw cywilnych dotyczących zobowiązań umownych, w tym umów dzierżawy z opcją zakupu lub umów sprzedaży na kredyt, czynów niedozwolonych, niepłacenia czynszu lub bezprawnego przetrzymywania towaru, gdy wartość przedmiotu sporu nie przekracza 15 000 euro. Są również właściwe co do zasady w sprawach dotyczących wykonywania orzeczeń stwierdzających istnienie zobowiązania, wydanych przez dowolny sąd, w sprawach regulacyjnych dotyczących udzielenia licencji, np. w odniesieniu do sprzedaży alkoholi wysokoprocentowych, oraz w sprawach o odszkodowanie za umyślne wyrządzenie szkody, gdy kwota roszczenia nie przekracza 15 000 euro.

Sądy rejonowe obradują w 24 okręgach w całym kraju, które obejmują okręg miejski Dublina i 23 inne okręgi. Miejsce rozpoznania sprawy zasadniczo zależy od miejsca zawarcia umowy lub miejsca zamieszkania pozwanego bądź miejsca, w którym prowadzi on działalność, lub, w przypadku spraw o udzielenie licencji, miejsca, gdzie znajduje się lokal objęty licencją.

Sądy karne

Sąd Najwyższy

Sąd Najwyższy rozpoznaje środki zaskarżenia od orzeczeń wydanych przez Sąd Apelacyjny w sprawach dotyczących zagadnień prawnych o wyjątkowej wadze dla społeczeństwa.

Sąd Apelacyjny (Court of Appeal)

Na mocy ustawy o Sądzie Apelacyjnym z 2014 r. Sądowi Apelacyjnemu przyznano uprawnienia do rozpoznawania środków zaskarżenia, które wcześniej przysługiwały Apelacyjnemu Sądowi Karnemu (Court of Criminal Appeal).

Sąd Apelacyjny rozpoznaje obecnie środki zaskarżenia wniesione przez osoby skazane na podstawie aktu oskarżenia (*conviction on indictment*) przez sąd okręgowy lub Centralny Sąd Karny (Central Criminal Court), które otrzymały zaświadczenie o dopuszczalności środka zaskarżenia wydane przez sędziego prowadzącego postępowanie. Jeżeli sędzia prowadzący postępowanie odmówi wydania takiego zaświadczenia, Sąd Apelacyjny może sam dopuścić środek zaskarżenia po wpłynięciu zażalenia na postanowienie sędziego prowadzącego postępowanie.

Ponadto Dyrektor ds. Oskarżenia Publicznego (Director of Public Prosecutions) może wnieść do Sądu Apelacyjnego apelację od wyroku z uwagi na rażącą niewspółmierność kary zgodnie z częścią 2 ustawy o wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych z 1993 r. W części 2 ustawy o postępowaniu karnym z 1993 r. przewidziano natomiast możliwość wniesienia środka zaskarżenia z uwagi na domniemaną pomyłkę sądową.

Sąd Apelacyjny upoważniono również do rozpoznawania środków zaskarżenia wnoszonych przez Dyrektora ds. Oskarżenia Publicznego w przedmiocie zagadnień prawnych, które pojawiły się w toku postępowań karnych zakończonych uniewinnieniem oskarżonego. W takich przypadkach orzeczenia Sądu Apelacyjnego pozostają bez uszczerbku dla wyroku uniewinniającego.

Sąd Apelacyjny rozpoznaje również wniesione przez Dyrektora ds. Oskarżenia Publicznego apelacje od wyroków uniewinniających lub zażalenia na postanowienia o odmowie wznowienia postępowania. Na mocy ustawy o Sądzie Apelacyjnym z 2014 r. Sądowi Apelacyjnemu przyznano uprawnienia do rozpoznawania środków zaskarżenia, które wcześniej przysługiwały Wojskowemu Sądowi Apelacyjnemu (Courts-Martial Appeal Court). Oznacza to, że środki zaskarżenia wnoszone przez osoby, które skazał sąd wojskowy, rozpoznaje obecnie Sąd Apelacyjny.

Apelacyjny Sąd Karny (Court of Criminal Appeal)

Na mocy ustawy o Sądzie Apelacyjnym z 2014 r. uprawnienia do rozpoznawania środków zaskarżenia, które przysługiwały Apelacyjnemu Sądowi Karnemu, przekazano Sądowi Apelacyjnemu.

Szczególny Sąd Karny (*Special Criminal Court*)

Szczególny Sąd Karny utworzono w celu rozpoznawania spraw o przestępstwa, w przypadku których stwierdzono, że sądy powszechne są niewystarczające do skutecznego wymierzenia sprawiedliwości oraz ochrony spokoju i porządku publicznego. Sąd ten orzeka w składzie trzech sędziów, bez ławy przysięgłych.

Centralny Sąd Karny (*Central Criminal Court*)

Centralny Sąd Karny jest izbą karną Wysokiego Trybunału. Rozpoznaje sprawy o poważne przestępstwa, w tym o zabójstwo, zgwałcenie, zdradę stanu i piractwo, a także sprawy karne przewidziane w ustawie o konkurencji z 2002 r. Sąd ten orzeka w składzie jednego sędziego i ławy przysięgłych.

Okręgowy sąd karny (*Circuit Criminal Court*)

Okręgowy sąd karny rozpoznaje sprawy o przestępstwa niezastrzeżone dla właściwości Centralnego Sądu Karnego. Orzeka w składzie jednego sędziego i ławy przysięgłych. Rozpoznaje środki zaskarżenia od orzeczeń wydanych przez sąd rejonowy.

Sąd rejonowy (*District Court*)

Sąd rejonowy orzeka w sprawach o wykroczenia (głównie wykroczenia podlegające karom określonym w ustawie) i o niektóre przestępstwa wymagające aktu oskarżenia (*indictable offences*). Sąd ten orzeka w składzie jednego sędziego.

Ostatnia aktualizacja: 18/01/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.